

NÄKÖKULMIA YRITYSTUKIIN

Heli Koski

YRITYSTUILLA LISÄÄ VAIKUTTAVUUTTA –seminaari
9.9.2016

Miten yritystuet parhaimmillaan toimivat ja mitä ne huonoimmillaan aiheuttavat?

- Yritystuet rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksien korjaajina?
- Talouden uusiutuminen ja kilpailu?
- Innovaatiot, tiedon leviäminen, tuottavuusvaikutukset ja kasvu?

Yritystuet rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksien korjaajana?

- Yritystukien yhtenä tehtävänä on paikata epäsymmetrisestä informaatiosta johtuvia markkinoiden toimintapuutteita, jotka heikentävät erityisten nuorten ja pk-yritysten kykyä saada riittävää yksityistä rahoitusta.
- Tavoitteiden mukaisesti nuoret yritykset sekä hakevat että saavat tukea todennäköisemmin kuin vanhat (Koski ja Pajarinen, 2010)
- Innovaatiotoimintaan saatu tuki voi toimia myös laatusignaalina yksityisille rahoittajille, tukea kv-tutkimuksista: Esim. Lerner (1999) Yritykset tukea saaneet saivat todennäköisemmin pääomasijoituksia (Lerner 1999) ja T&K-tuen saaminen yhteydessä yrityksen pitkäaikaisen velkarahoituksen saamiseen yksityisiltä markkinoilta (Meuleman et al. 2012).

Yritystuet rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksien korjaajana?

- Toisaalta monilla (erityisesti suurilla) yrityksillä on taipumusta pysyä yritystukien piirissä (Koski & Pajarinen, 2010).
- Tukien tarkoitus olla väliaikaisia, markkinoiden puutetta korjaavia.
- Jatkuva tuen tarve tarkoittaa tehottoman toiminnan tukemista ja hidastaa talouden uudistumista.

Onko tukiluukulla kanta-asiakas?

Kahtena peräkkäisenä vuonna tukea saaneiden yritysten osuudet (v. 2008)

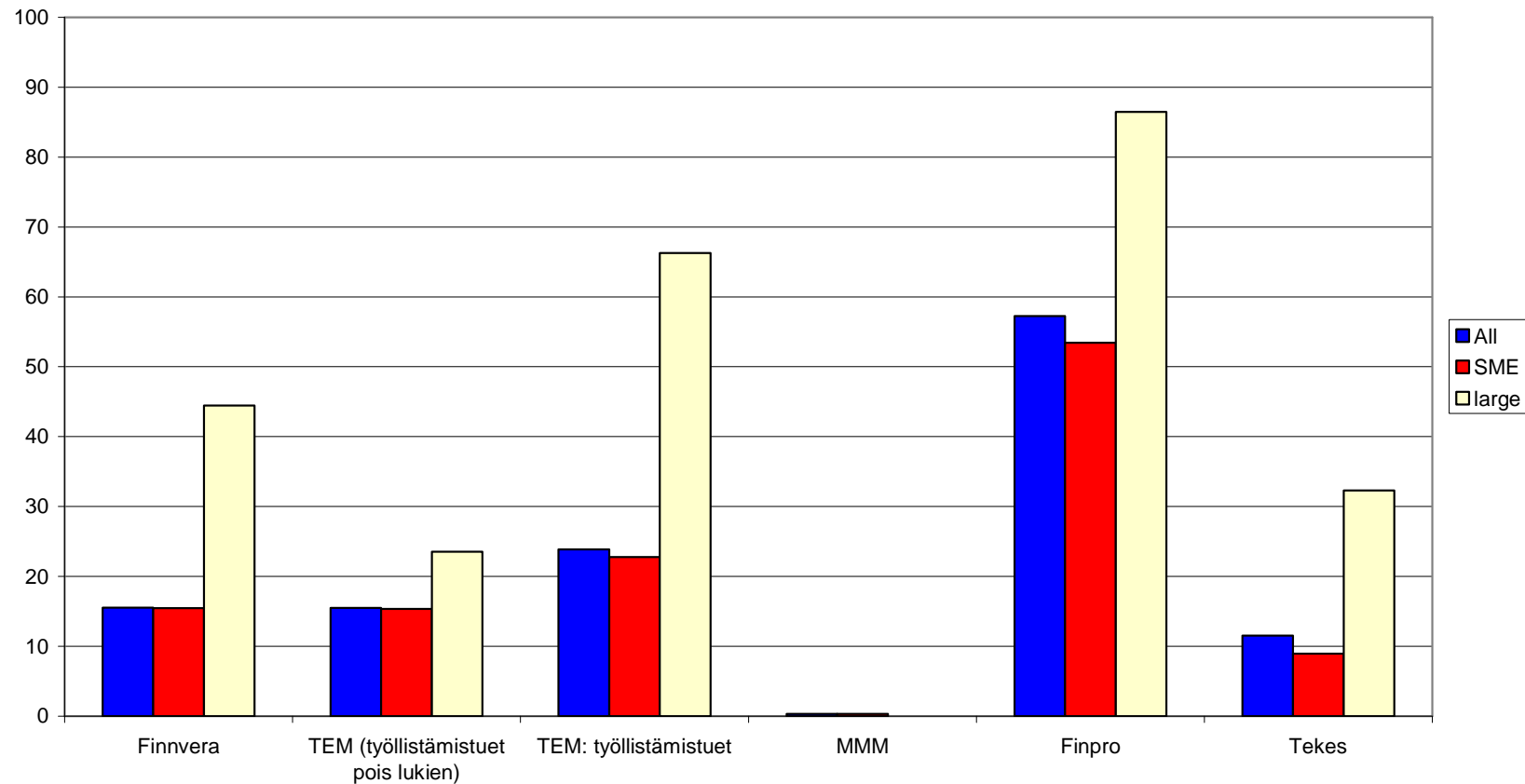
1. Organisaatioittain					
	Tekes	Finnvera	TEM	MMM	Finpro
Tekes	27 %	3 %	2 %	0 %	15 %
Finnvera	15 %	20 %	7 %	7 %	12 %
TEM	25 %	14 %	52 %	8 %	29 %
MMM	-	0 %	0 %	1 %	-
Finpro	22 %	4 %	3 %	-	63 %
Tukea saaneiden yritysten lkm	1155	6403	23126	1236	2417

2. Tukityypeittäin				
	Suora tuki	Laina	Takaus	Palvelutuki
Suora tuki	49 %	14 %	21 %	37 %
Laina	5 %	12 %	11 %	8 %
Takaus	3 %	5 %	26 %	8 %
Palvelutuki	4 %	3 %	6 %	63 %
Tukea saaneiden yritysten lkm	18229	4341	2608	2417

Lähde: Tilastokeskuksen yritystukitietokanta; kirjoittajien laskelmat. Lainat sisältävät myös pääomalainat. Taulukkoa tulkitaan sarakkeittain, esimerkiksi Tekesin tukea hakeneista ja saaneista 1155 yrityksestä edellisessä vuonna tukea sai Tekesistä 27 %, Finnverasta 15 % ja TEM:stä 25 %. Taulukossa "-" indikoi, että tietoa ei ole käytettävissä tai että havaintoja on liian vähän tietosuojasäännösten täyttämiseksi.

Yritystukien toistuvuus

Prosentiosuus tukea vuonna 2004 ja vähintään neljänä vuonna 2004-2008
välisenä aikana samalta organisaatiolta saaneista yrityksistä

Tukia opitaan hakemaan, hakijat opitaan tuntemaan

- Aiempaa tukea joltakin organisaatiolta saaneet yritykset hakevat tukea tältä organisaatiolta muita yrityksiä todennäköisemmin ja lisäksi tuen myöntäjät suosivat rahoituspäätöksissään yrityksiä, joita ne ovat jo aiemmin tukeneet.
- Aiempaa tukea joltakin organisaatiolta saaneet yritykset hakevat myös muiden organisaatioiden tarjoamia tukia muita yrityksiä todennäköisemmin.
- Eri organisaatioille osoitettujen samanaikaisten tukihakemusten välillä positiivinen riippuvuussuhde.

Miten tuet vaikuttavat talouden uusiutumiseen?

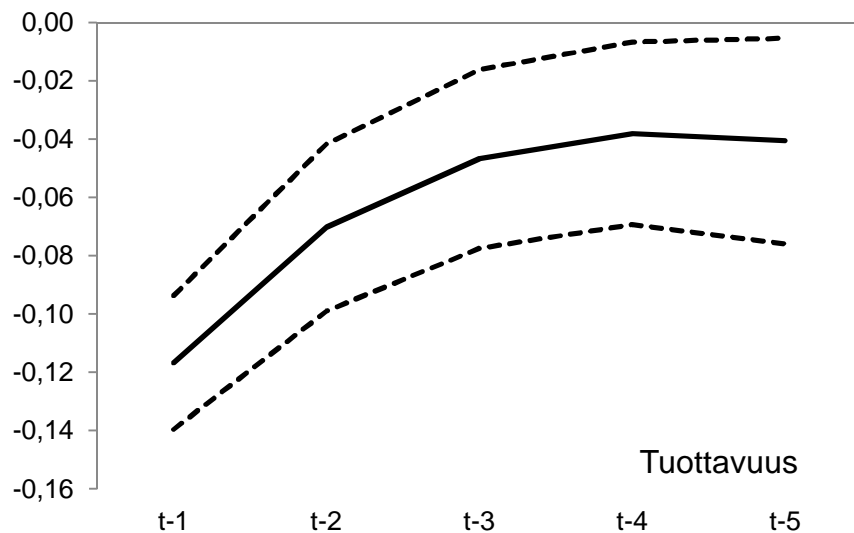
- Ns. ”shadow of death” –efekti: markkinoilta poistuvan yrityksen tuottavuuden taso laskee huomattavasti suhteessa henkiin jääviin yrityksiin useita vuosia ennen yrityksen poistumista markkinoilta
- Vaikuttaako yritystukien allokointi tähän markkinadynamiikkaan?
- Tukien jakaminen yrityksille, joiden tuottavuus on suhteellisen alhainen saattaa saada ne pysymään markkinoilla pidempään kuin ilman tukia.

Miten tuet vaikuttavat talouden uusiutumiseen?

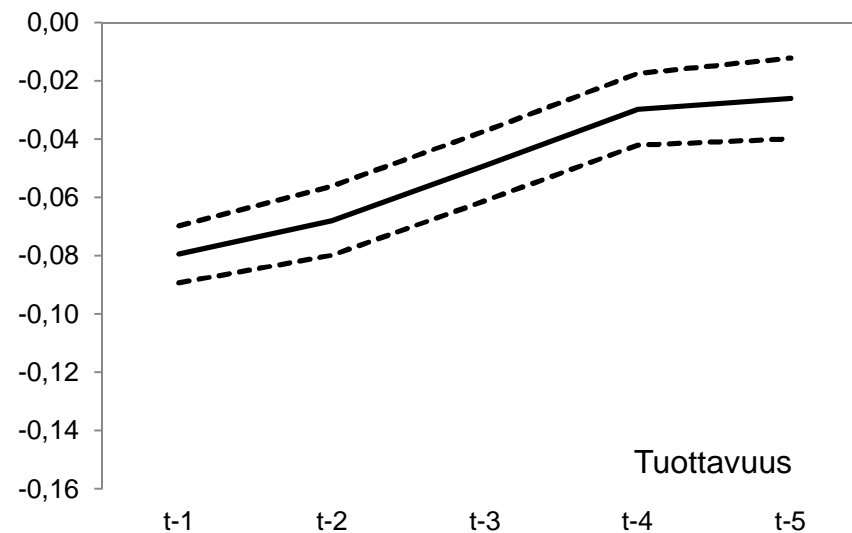
- Työn tuottavuuden laskulla vuosina $t-1, \dots, t-5$ on selvästi pienempi vaikutus tukea saaneiden yritysten markkinoilta poistumisen todennäköisyyteen vuonna t kuin tukea saamattomien yritysten kyseessä ollessa.
- Lisäksi yritysten viivästetyn työn tuottavuuden ja markkinoilta poistumisen suhteessa on enemmän hajontaa erilaisia tukia saaneiden yritysten joukossa kuin tukia saamattomien yritysten joukossa.
- Erityisesti T&K-tukea saaneiden yritysten joukossa markkinoilta poistumisen ennustettavuus heikkenee vuoden $t-1$ jälkeen.

Rakennemuutos: työn tuottavuustason viipeiden vaikutus markkinoilta poistumiseen T&K-toimintaa harjoittavat vs. muut yritykset

T&K-toimintaa harjoittavat yritykset

Muut yritykset

Marginaalivaikutus; Katkoviivoilla on kuvattu 95-% luottamusvälejä

Tuet hidastavat tehottomien yritysten poistumista markkinoilta

- Tulokset viittaavat siihen, että tuet heikentävät markkinamekanismin toimintaa ja sitä kautta rakennemuutosta, eli hidastavat tuottavuudeltaan heikompien yritysten poistumista markkinoilta sekä markkinaosuuksien siirtymistä tehokkaammille yrityksille.

.

Haitalliset, kilpailua vääristävät tuet?

- Tukien kilpailuvaikutuksista (eri toimialoilla) vain vähän tutkimustietoa

Energiatukia

1. Energiaintensiivisen teollisuuden veroleikkuri
  2. Teollisuuden ja kasvihuoneiden alempi sähköverokanta (veroluokka II)
  3. Turpeen alempi verokanta
  4. Päästöoikeuksien ilmaisjako EU:n päästökaupassa
  5. Maatalouden energiaveron palautus
- Yhteensä n. 900 milj. €

Syöttötariffijärjestelmä Suomessa 2014

	Laitokset (kpl)	Kapasiteetti (MVA)	Tuotanto (GWh)	Tuki (milj. €)
Metsähake	47	3696	2170	28,5
Tuulivoima	39	465	809	55,8
Biokaasuvoimalat	2	3,8	4,7	0,33
Puupolttoainevoimalat	1	0,9	1,1	0,07
Yhteensä	89	4166	2985	84,7

Lähde: Kimmo Ollikka, VATT, 29.1.2016
<http://www.slideshare.net/SmartEnergyTransition/uusiutuvan-energian-onnistuneen-kilpailutuksen-edellytykset>

T&K -tukien tavoitteena tuottavuuden kasvu

- T&K –tukien tavoitteena tuottaa innovaatioita tukemalla T&K –hankkeita
    - joita ei muuten toteuttaisi, koska niiden odotetut hyödyt yrityksen näkökulmasta liian pienet &
    - joiden odotetut ulkoisvaikutukset merkittävät, ts. hyödyttävät yhteiskuntaa laajemmin; ideat ja tieto, jotka leviävät innovoivasta yrityksestä muihin yrityksiin
  - T&K-hankkeet, jotka eivät muuten toteutuisi koska niiden odotetut hyödyt yksittäisen yrityksen näkökulmasta liian pienet/epävarmat, mutta jotka hyödyttävät yhteiskuntaa laajemmin
- Tavoitteena innovaatioiden kehittämisen, leviämisen ja käytön kautta syntyvä pitkän aikavälin tuottavuuden kasvu.

Lisäävätkö T&K -tuet yritysten investointeja innovaatiotoimintaan?

- T&K –tuilla ei ole aidosti vaikutusta yritysten tuottavuuteen mikäli ne syrjäyttävät yrityksen omia T&K-menoja
- Kirjallisuus viittaa siihen, että T&K -tuilla on positiivinen vaikutus yritysten innovaatiotoimintaan
  - Suorat tuet lisäävät yritysten investointeja innovaatiotoimintaan (Hussinger, 2008; Einiö, 2014, ym.)
- Viimeaikainen kirjallisuus tukee enemmänkin julkisten T&K-tukien yksityistä T&K:ta lisäävää vaikutusta, kun taas ”varhaisessa” kirjallisuudessa löydetään usein viitettä siitä, että julkiset tuet syrjäyttävät yksityistä toimintaa (Becker, 2015).

T&K -tuilla tuottavuusvaikutuksia ja kasvua?

- T&K -toiminta useita työvoimavaltaisia, aikaa vieviä vaiheita tutkimuksesta kehittämiseen ja testaamiseen ennen kuin kehitetyn innovaation hyödyt materialisoituvat.
→ Uuden julkisrahoitteen projektin aloittaminen ei tuota arvonlisää yritykselle alkuvaiheessa vaan mahdollisesti lisää työvoimakustannuksia vaikuttaen lyhyellä tähtäimellä negatiivisesti työn tuottavuuteen.
- Mikäli T&K -tukien avulla saadaan aikaan uusia merkittäviä innovaatioita, joita ei ilman tukia syntyisi, niillä voidaan olettaa olevan positiivinen vaikutus tuottavuuteen pitkällä aikavälillä.

T&K -tuilla tuottavuusvaikutuksia ja kasvua?

- Kansainvälisillä aineistoilla tehtyjä empiirisiä tutkimuksia tukien tuottavuusvaikutuksista varsin vähän ja niiden tulokset ristiriitaisia (Irwin ja Klenow, 1996; Managi, 2010; Oh ym., 2009)
- Suomalaisella aineistolla tehdyt tutkimukset:
  - 1) T&K -tuilla ei vaikutusta yritysten työn tuottavuuteen 1-5 viiden vuoden viipeellä tukien saamisen jälkeen (Koski ja Pajarinen, 2015; Karhunen ja Huovari, 2015)
  - 2) T&K -tukea saaneiden yritysten työn tuottavuus ei kasva muita enemmän lyhyellä aikavälillä, mutta tuetut yritykset muita tuottavampia pidemmällä aikavälillä (Einiö, 2014)

T&K -tuilla tuottavuusvaikutuksia ja kasvua?

- Tekesin nuorten innovatiivisten yritysten (NIY-ohjelman) tukea saaneiden yritysten liikevaihto enemmän kuin kaksinkertaistui (Autio ja Rannikko, 2016)

+ tutkimusevidenssi T&K-tukien positiivisesta vaikutuksesta innovaatiotoimintaan

→ T&K-tukien pitkän aikavälin tuottavuutta ja kasvua edistävä vaikutus?

Investointituilla tuottavuusvaikutuksia ja kasvua?

- Mikäli yritys käyttää tukea esim. uuden ja tehokkaamman tuotantoteknologian hankintaan, hyödyt saattavat materialisoitua nopeasti ja yrityksen työn tuottavuus kohota suhteellisen lyhyelläkin aikavälillä.
- Monet investoinnit – esim. työtapoja muuttavan ja koulutusta vaativan uuden teknologian käyttöönotto – kasvattavat työn tuottavuutta vasta viipeellä. Tuotantotoiminnan laajentaminen (esim. uuden tuotantoyksikön rakentaminen) ei välttämättä vaikuta yrityksen työn tuottavuuteen lainkaan.
- Tutkimuskirjallisuus viittaa siihen, että investointituilla ei ole merkittäviä vaikutuksia kokonaistuottavuuteen (Rauhanen ym., 2015)
- Investointituilla ei vaikutusta suomalaisten yritysten työn tuottavuuteen 1-5 vuoden viipeellä tukien saamisen jälkeen (Koski ja Pajarinen, 2015)

Johtopäätökset

- Tehottomille yrityksille allokoitunut yritystuet heikentävät markkinamekanismin toimintaa ja sitä kautta rakennemuutosta, eli hidastavat tuottavuudeltaan heikompien yritysten poistumista markkinoilta.
- Tukien vaikutuksesta kilpailuun ja markkinoiden toimintaan silti yhä varsin vähän tutkimukseen perustuvaa tietoa.
- Parhaimmillaan oikein kohdennettujen tukien avulla luodaan pitkän aikavälin tuottavuuskasvua
  - T&K –tukien vaikutuksista innovaatiotoimintaan positiivista evidenssiä, vaikkakin ulkoisvaikutusten tutkiminen vaikeaa.
  - T&K –tukien pitkän aikavälin tuottavuusvaikutukset?